

lioni investeret. Et realistisk billede kan kun tegnes ved hjælp af momenter i en ansvarsstandard. Sådan er da også metoden i domspraksis på grundlag af Grl. § 73.

U 1972.603 H (1971.666): Politisag, forbud mod molergravning i henhold til naturfredningsloven § 46, stk. 1, nr. 1, som dog på grund af en vis dispensation tillod virksomheden at overleve. U 1904.231 om fredningsperiode for laks m.v. i Tange å. Sml. herved *NRt* 1973.705 og 1976.718 om totalfredning af lakseelvede i henhold til naturfredningsloven, som ikke indbragte henholdsvis en erhvervsfisker og grundejer nogen erstatning, men anderledes *NRt* 1979.971 hvor erstatning blev givet til forpagter af tørvemose, såvidt ses fordi investeringen gik tabt. U 7962.276 H (kommentarer 375) om tab af marketenderibevilling lagde vægt på en allerede bestående risiko herfor. . .

Men hvor indgrebet er tilstrækkeligt specielt, kan det lykkes at trænge igennem med en erstatningspåstand. . .«

Der foreligger to nyere domme, som giver ekspropriationserstatning for **forbud mod fortsættelse af en hidtidig virksomhed**. Det drejer sig om Østre Landsrets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1980, side 955 ff, og højesteretsdommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1997, side 157 ff.

Sagens omstændigheder i den nævnte landsretsdom var følgende:

Et firma, der i øvrigt drev almindelig handel med Grønland, åbnede i 1972 en fragtrute mellem København og Godthåb med et chartret skib. I 1973 genindførtes ved lov Kongelig grønlandske Handels besejlingsmonopol af hensyn til besejling også af mindre rentable havne i Grønland og til dels også af hensyn til rentabiliteten af Kongelig grønlandske Handels besejlingsafdeling i Danmark. Loven indeholdt dispensationshjemmel, men ministeriet for Grønland nægtede at dispensere fra forbudet for længere tid end indtil udgangen af 1973.

Landsrettens flertal gav firmaet medhold i, at lovens forbud mod søtransport til Grønland, der havde hindret firmaet i at fortsætte sin virksomhed, var ekspropriativt, og firmaet fik erstatning herfor. Flertallet lagde vægt på, at formålet med det offentlige indgreb delvis var af privatøkonomisk karakter, ligesom indgrebet var helt specielt, da det kun ramte dette ene firma.

Om denne doms resultat anfører Henning Skovgaard; a.st., side 140, bl.a.:

»Sagen kunne formentlig dele et hvilket som helst juridisk kollegium. Når jeg synes, at flertallets *resultat*, med en vis tvivl om erstatningsudmålingen, er rigtigt, beror det på den meget korte frist – et halvt år – til afvikling af virksomheden. Det forekommer mig at være en *for ringe hensyntagen* til firmaet under de foreliggende omstændigheder, altså et stærkt svækket, men dog e.o. betydningsfuldt *fejlmoment*.«

I højesteretsdommen i Ugeskrift for Retsvæsen 1997, side 157 ff, var omstændighederne følgende:

Et aktieselskab C erhvervede i årene 1942-1956 tidsubegrænsede rettigheder til råstofindvinding på nogle arealer i Robberdale-området på Bornholm, på hvilke der findes sand og grus af særlig kvalitet. I forbindelse med gennemførelsen af råstofloven i 1972 blev C's indvindingsrettigheder anmeldt som eksisterende rettigheder, til hvilke tilladelse ikke krævedes. I 1984 overdrog C sine rettigheder til aktieselskabet A mod betaling af bl.a. en afgift pr. ton opgravet sand/grus. Ved § 22, stk. 2, i råstofloven af 1977 var det bestemt, at alle ældre grusgravningsrettigheder anmeldt i henhold til 1972-loven bortfaldt den 1. juli 1988, men det var i lovens forarbejder forudsat, at tilladelse til fortsat indvinding normalt ville blive givet. Det udtaltes i forarbejderne endvidere, at indehaveren af en anmeldt ret, såfremt tilladelse ikke blev givet, ville kunne være erstatningsberettiget efter grundlovens § 73. Ved kendelse af 18. oktober 1988 afslog Miljøankenævnet A's ansøgning med henvisning til, at dette ville stride mod vandindvindingsmæssige interesser, idet der i grundvandet i Robberdale-området, der forsyndede Rønne Vandværk, var konstateret forurening med jern og sulfat, som efter nævnets vurdering måtte tilskrives såvel en grundvandssænkning forårsaget af vandindvindingen som råstofindvindingen. A og C påstod herefter erstatning efter grundlovens § 73. Dette gav Højesteret dem medhold i med følgende begrundelse:

»Af de grunde, der er anført af landsrettens mindretal, har Miljøankenævnets afslag over for [A og C] på at give tilladelse karakter af et in-